

Socialdepartementet
Enheten för hälsa och civilsamhälle

Almega Utbildnings (tidigare Friskolornas riksförbund) yttrande över betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas, SOU 2024:23

Almega Utbildning (tidigare Friskolornas riksförbund) har getts möjlighet att yttra sig över förslagen i ovanstående betänkande och vill framföra följande. Vi yttrar oss framförallt över de förslag som berör skolväsendet i avsnitt 4.1 i betänkandet.

Sammanfattning

Almega Utbildning **avstyrker** förslaget som innebär en förskjutning från nuvarande bestämmelser om rökförbud i skollokaler till att rökning och annan användning av produkter som innehåller nikotin ska vara förbjuden för elever under skoltid samt även i närområdet till skolan.

Allmänt

Utredningens förslag: Rökning och annan användning av produkter som innehåller tobak och nikotin ska vara förbjuden för elever under skoltid i förskoleklass, grundskola och gymnasieskola samt motsvarande skolformer. Förbudet gäller i skolbyggnader och dess närområde under den tid då undervisning pågår samt på skolutflykter och skolresor. Huvudmannen för skolan ska ansvara för att förbudet följs. Kommunen ska utöva tillsyn över förbudet och Folkhälsomyndigheten ska ansvara för tillsynsvägledning. Länsstyrelsen ska utöva tillsyn över kommunens tillsyn av bestämmelsen.

Almega Utbildning avstyrker förslaget.

Förslaget är vällovligt och utredningen har visat att rökning och nikotinanvändning ökar bland yngre samt att det vanligen beror på grupstryck att unga börjar röka och snusa. Almega Utbildning har stor respekt för problemen, men kan också se vilka konsekvenser förslaget riskerar få för skolorna och dess personal.

Idag finns ett uttryckligt förbud mot rökning (inkl. vejpning) i skollokaler. Dessa omfattar också skolgården. Rökförbudet efterlevs relativt väl i skollokaler, även om det också innebär att elever söker sig utanför

skolgården för att röka. En utvidgning av förbudet till att i stället gälla under skoltid och dessutom omfatta även annan nikotinanvändning som snusning eller nikotintuggummin samt inte enbart i skollokalerna utan även i närområdet skulle göra det omöjligt att kontrollera efterlevnaden.

Skolan har idag tillsynsansvar för eleverna. Tillsynsansvaret finns inte reglerat i skolförfattningarna, men utgår från kombinationen av skolplikt och att vårdnadshavarna inte själva kan utöva sitt föräldraansvar när barnen befinner sig i skolan. Skolans tillsynsansvar är ganska strikt när eleverna är yngre, men minskar i takt med elevernas ålder och mognad. Det framgår av utredningen att flertalet unga börjar röka eller använda nikotin under tonåren. Det är samtidigt den tid som skolans tillsynsansvar blir allt svagare. Elever på högstadiet har möjlighet att på egen hand ta sig till andra undervisningslokaler eller i övrigt lämna skollokalerna på raster och håltimmar. Det blir helt orimligt att plötsligt utöka tillsynsansvaret/kravet på kontroll av rökförbud m m till elevernas förehavanden utanför skollokalerna.

Skolans huvuduppdrag är att ge eleverna undervisning och en utbildning av god kvalitet. Det är vanligen en så kallad säkerhetsfaktor, där en god utbildning också stärker elevernas självkänsla och ger bättre möjligheter att säga nej till negativa influenser. Almega Utbildning anser därför att det är bättre att skolans personal koncentrerar sig på huvuduppdraget, i stället för att tvingas öka sin kontroll över eleverna både när de befinner sig i skolan och utanför, liksom försöka upptäcka vilken typ av tuggummi eleverna använder eller om en elev har snus i munnen.

Idag åligger det redan skolorna att arbeta mot rökning och nikotinanvändning. Elevhälsan arbetar utifrån skollagstiftningen med de så kallade ANDT-frågorna (alkohol, narkotika, dopning och tobak) och frågorna tas också upp vid hälsosamtal med alla elever. Tobaksförbudet inom skollokalerna upprätthålls förhållandevis väl.

Almega Utbildning avstyrker därför det nya förslaget och förordar i stället att nuvarande reglering med rökförbud i skollokalerna bibehålls.

För Almega Utbildning

X
Per Arne Andersson
ordförande

X
Gudrun Rendling
förbundsjurist